

אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גזויו, שנאמר בתהלים "נודי [היינו בכיי מלשון "לנוד לו"] ספרתה אתה שימה דמעתי כנאדך הלא בספרתך". (6)

אמר רבי יהודה אמר רב: כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, שנאמר אצל יהושע "ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרה אשר בהר אפרים מצפון להר געש". מלמד שרגש עליהן הר להורגן על שלא הספידוהו כהלכה. (7)

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים. מדה כנגד מדה. הוא לא נתאבל על שנתקצרו ימי החכם אף ימיו לא יאריכו, שנאמר "בסאסאה בשלחה תריבנה" הכתוב מדבר על מצרים, ו"בסאסאה" מלשון סאה, שבאותה מדה שהם עינו את ישראל, נענשו כששילחו אותם. ומכאן ראייה שעונשין מדה כנגד מדה.

איתביה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן: נאמר "ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע". הרי שהאריכו ימים על אף שלא הספידו את יהושע כהלכה?

אמר ליה רבי יוחנן לרבי חייא בר אבא: בבלאי! [שעלה מבבל] ימים האריכו! שכלו ימיהם בטוב, אבל שנים לא האריכו! ומקשינן: אלא מעתה, הא דכתיב "למען

ירבו ימיכם וימי בניכם", האם הכי נמי ימים ולא שנים?

ומתריצין: ברכה שאני. שודאי הכונה גם לאריכות שנים.

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: ק-א אחד מן האחיין שמת ידאגו כל האחיין כולן שמא ימותו. אחד מבני החבורה שמת תדאג כל החבורה כולה.

אמרי לה: דוקא דמת גדול האחיין ידאגו הואיל ושלטה מדת הדין בראש הבית.

ואמרי לה: דוקא דמת קטן האחיין שבקלקלה מתחילין מן הקטן.

שנינו במשנה: וכל המקלקלין פטורין.

תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן: כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר שמצינו משנה שהחובל בחבירו בשבת חייב וכן יש משנה שהמבעיר את הגדיש חייב אעפ"י שהן מקלקלין. הרי שמלאכות אלו יוצאות מן הכלל לענין מקלקל.

אמר ליה רבי יוחנן: פוק תני לברא צא לחוץ ואמור שם ברייתא זו, כלומר טעות הוא, חובל ומבעיר אינה משנה שאף הם פטורין במקלקל.

ואם תמצי לומר משנה, "חובל" — בצריך את הדם היוצא מהחבלה לכלכו דמתקן הוא

6. משמע להגמרא דאיירי על מת, כי אחרת אסור לאדם להצטער ולבכות. ח"א מהרש"א.
7. שלא מצינו שיהא כתוב ויבכו אותו שלשים יום כמו אצל משה ואהרן. תוד"ה שרגש.

6. משמע להגמרא דאיירי על מת, כי אחרת אסור לאדם להצטער ולבכות. ח"א מהרש"א.
ובשפת אמת כתב דהוכחת הגמרא שאם היה

לגבי הכלב. "מבעיר" — בצריך לאפרו ולכן הוא חייב, אבל במקלקל גמור פטור.

ומקשינן לרבי אבהו: **והאנן תנן** במתניתין: **כל המקלקלין פטורין** משמע אפילו חובל ומבעיר וקשיא אברייא דרבי אבהו דקתני חוץ מחובל ומבעיר?

ומתריצין: **מתניתין, רבי יהודה** דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה וממילא אין הכרח לומר דחובל ומבעיר שונים מכל המלאכות, שהרי גם בהם יתכן אופנים שלא יהא מקלקל, כדאמרינן לעיל בצריך לכלבו וצריך לאפרו, שאעפ"י שלגבי המלאכה עצמה הוא מקלקל והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה מ"מ חייב עליה, אבל מקלקל גמור פטור גם בחובל ומבעיר.

ברייא, רבי שמעון דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וא"כ לא יתכן שום חובל ומבעיר שלא יהא מקלקל, ואפילו מבעיר עצים לצורך בישול נחשב מקלקל דאף שהוא מתקן אצל אחרים מ"מ הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וע"כ דחובל ומבעיר חייב אפילו במקלקל.

ומבארין: **מאי טעמא דרבי שמעון?** (1)

מדאיצטריך קרא למישרא מילה בשבת [כדדרשינן מדכתיב "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" והיה יכול לומר "ובשמיני", ומרבינן מ"ביום" דאפילו בשבת]. ומילה הוי מקלקל דחובל, משמע **הא חובל בעלמא חייב** ואפילו מקלקל.

ומדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן שזינתה שעונשה בשריפה וילפינן [ביבמות ו, ב] שאין שורפין אותה בשבת **שמע מינה: מבעיר בעלמא חייב** ואפילו מקלקל.

[והקשה הרש"ש מדוע לא יליף מעצם המלאכות דחובל ומבעיר שנמנו באבות מלאכות משום שהיו במשכן, ולא יתכן אלא במקלקל כדאמרינן לעיל].

ורבי יהודה אמר לך: **התם** במילה ובת כהן מתקן הוא, **וכדרב אשי, דאמר רב אשי: מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי דבמילה נמי מתקן גברא הוא.** וכן בבת כהן מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סמנין שהמלאכה שם אינה מבעיר אלא מבשל, שהיו מבשלים פתילה של עופרת עד שנמסה ונותנים לתוך פיה, ובישול גמור הוא ואינו מקלקל אלא מתקן וצירף את הפתילה, כבישול סמנין של צבע במשכן. אבל מקלקל גמור פטור בחובל ומבעיר.

דלרש"י נמצא דרבי שמעון מחייב במקלקל בחבורה והבערה אפילו באופן שאינו צריך לגופה. והרי מבואר בגמרא בכמה מקומות, דאעפ"י שרבי שמעון מחייב מקלקל בחבורה, מכל מקום צריך שתהא החבורה מלאכה הצריכה לגופה.

ועל כן פירשו הם הסוגיא באופן אחר. שזו היתה קבלה בידם שנחלקו רבי שמעון ורבי

1. רש"י. ולדבריו נחלקו רבי אבהו ורבי יוחנן במחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה, דרבי אבהו סבר כרבי שמעון ורבי יוחנן כרבי יהודה.

והקשו תוד"ה חוץ, א"כ אמאי אמר רבי יוחנן לרבי אבהו "פוק תני לברא"? אטו משום דסבר רבי יוחנן כרבי יהודה משתיק ליה למאן דסבר כרבי שמעון?!?

ועוד הקשו [בסנהדרין פד ב ד"ה מאן],

שנינו במשנה: **שיעור המלבן** כמלא רוחב הסיט כפול.

רב יוסף מחוי – כפול. היה מראה באצבעותיו המרחק שבין האמה לאצבע, וכפול מזה הוא השיעור.

רב חייא בר אמי מחוי פשוט. פעם אחת, שהיה מראה המרחק שבין הגודל לאצבע שהוא כפלים מביין אמה לאצבע.

מתניתין:

רבי יהודה אומר: הצד צפור למגדל שהכניס אותה לארון, ו**צבי לבית**, חייב. אבל צפור לבית עדיין אינה נחשבת כניצודה שיכולה לברוח דרך החלונות, וכן צבי שהכניסו לגינה או לחצר אין זו צידה.

קו-ב **וחכמים אומרים: צפור למגדל** כרבי יהודה,

וצבי אף לגינה, ולחצר, ולביכרין מקום שנשמרין בתוכו חיות חייב.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הביכרין שוין אלא זה הכלל: המחומר צידה אם הבריח את הצבי למקום גדול שקשה לתפוש אותו שם פטור. שאינו מחומר צידה שהמקום קטן חייב. ובגמ' מפרש שהשיעור של מקום קטן הוא, כל שיכול לתופסו בריצה אחת בלבד.

גמרא:

תנן התם במסכת ביצה: **אין צדין דגים מן הביכרין** בריכות מים שמגדלים בהם דגים **ביום טוב** שמלאכת צידה לא הותרה ביו"ט לפי שאפשר לצוד מערב יו"ט. ואין נותנין לפניהם מזונות שכיון שהם מוקצים [מחמת האסור לצודם] אסור לטרוח בעבורם.⁽¹⁾

מלאכה הצריכה לגופה. ולא דמי לחופר גומא ואי"צ אלא לעפרה. כי מלאכת החובל היא נטילת הדם, שהוא הנפש, והרי צריך לעצם הדם לצורך כלבו. וכן המבעיר צריך לעצם ההבערה כדי לעשות אפר, משא"כ בחופר גומא שהוא לוקח העפר והגומא נעשית מאליה, ואינו נהנה ממנה כלום.

ועוד כתבו דאפילו לרבי אבהו, הסובר כי ר"ש מחייב אפילו בחובל ואין צריך לכלבו, נמי משכחת לה שיהא צריך לגופה. כגון שחבל והבעיר באיסורי הנאה, וטעה שחשב שאינו אסור בהנאה ויכול ליתן לכלבו וליהנות מאפרו, שנמצא שבשעה שעשה את המלאכה היה צריך לגופה. אך מקלקל הוא, כיון שבאמת אינו יכול ליהנות ממנו.

1. כ"כ רש"י. ותוד"ה ואין, הקשו עליו דהא

יהודה במקלקל בחבורה, דרבי שמעון מחייב ורבי יהודה פטר.

ונחלקו רבי אבהו ורבי יוחנן אליבא דרבי שמעון.

דרבי אבהו סובר כי רבי שמעון מחייב אפילו במקלקל גמור, ורבי יוחנן סובר דדוקא כשיש תיקון קצת, היינו בחובל וצריך לכלבו ומבעיר וצריך לאפרו. [שהרי רבי שמעון יליף למילתיה ממילה והבערת בת כהן, והתם יש תיקון קצת כיון שיש בזה צורך מצוה].

ואילו לרבי יהודה, אף בחובל וצריך לכלבו פטור, משום שאין זה תיקון חשוב, כי אין הדרך לחבול בחבירו כדי ליתן לכלבו או לשרוף גדיש בשביל אפרו.

וכתבו התוס' דלפי האמור לעיל, דרבי שמעון לא מחייב במקלקל אלא אם הוא צריך לגופה, צריך לומר דחובל וצריך לכלבו הוי